

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพพยาบาล เป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ผู้ที่เรียนวิชาชีพนี้จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อชีวิตมนุษย์ ฉะนั้นผู้เรียนจะต้องมีความละเอียด รอบคอบ อดทน มีใจเมตตากรุณา มีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้ป่วย และผู้ร่วมงาน และต้องเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อผู้อื่น ดังที่ ยูรา และเวลส์ (Yura & Walsh 1973 : 17) และ คิง (King 1971 : 35) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า วิชาชีพพยาบาล เป็นศิลปะแห่งการช่วยเหลือ การให้การดูแล การสอนบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะหรือครอบครัวหรือชุมชนในการที่จะส่งเสริมความมีสุขภาพดี และบรรเทาจากโรค ดังนั้นวิชาชีพพยาบาลจึงต้องอาศัยคนที่มีความรู้ และความชำนาญทั้งทางด้านศิลปะ และวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ในการให้การพยาบาลได้อย่างเหมาะสม และปรับปรุงให้ทันต่อวิวัฒนาการทางการแพทย์ ด้วยเหตุนี้ในการจัดการศึกษาวิชาชีพพยาบาลจึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรในทุก ๆ ด้าน ดังที่ วิรัตน์ โกศลสมบัติ กล่าวถึง การปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนไว้ว่า "ในการปรับปรุงหลักสูตรทางการศึกษาพยาบาลนั้น เราไม่พิจารณาทางทฤษฎีอย่างเดียว เราจะต้องพิจารณาทางภาคปฏิบัติด้วย และในการปรับปรุงหลักสูตรภาคปฏิบัติทางการศึกษานั้นจำเป็นต้องศึกษาว่าปัญหาทางภาคปฏิบัติมีอะไรบ้าง วิชาพยาบาล เป็นวิชาที่จำเป็นต้องมีการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และทันเหตุการณ์ ทั้งนี้เพราะการรักษาพยาบาล เป็นการกระทำต่อชีวิต หากพยาบาลไม่มีทักษะในการรักษาพยาบาลเพียงพอ อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตได้ ดังนั้นพยาบาลจึงต้องเรียนรู้ทฤษฎีก่อน และรู้วิธีที่จะนำไปใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งการปฏิบัติเองเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ในการที่จะพัฒนาทฤษฎีการศึกษาพยาบาลนั่นเอง" (วิรัตน์ โกศลสมบัติ อ้างจาก มาจอร์ กอร์ดอน 2519 : 4)

ดังนั้นในการจัดการศึกษาวิชาชีพพยาบาลจึงควรมุ่งเน้นให้นักศึกษาพยาบาลได้มีการพัฒนาความรู้ในด้านทฤษฎีเป็นอย่างดี เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้ ดังที่ บรายกี (Brygy 1965 :

1120-1121) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การที่วิชาชีพพยาบาลต้องใช้ความรู้ ความสามารถทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติจำเป็นที่ครูต้องจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษามีความรู้ในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี และสามารถนำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์กับการให้การพยาบาลผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถนำประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติปฏิบัติงานมาเสริมความรู้ในภาคทฤษฎีอีกด้วย

สำหรับวิชาการพยาบาลพื้นฐานนั้นนับว่าเป็นวิชาแรกในหมวดวิชาชีพของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่นักศึกษาได้เรียนรู้ นอกจากนั้นลักษณะวิชาการพยาบาลพื้นฐานยังมีความสำคัญต่อการศึกษาวิชาทางการพยาบาลในสาขาต่าง ๆ เพราะวิชาการพยาบาลพื้นฐานเป็นวิชาที่ศึกษาถึงหลักการพยาบาล ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพยาบาลสาขาต่าง ๆ โดยนำหลักวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ มาประยุกต์ในกระบวนการและวิธีการให้การพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนเสริมสร้างให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ นอกจากนั้นยังเน้นถึงการสังเกตอาการ การวิเคราะห์ปัญหา การประเมินสภาพความต้องการทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยแต่ละราย การฝึกทักษะในการปฏิบัติกรพยาบาล การให้คำแนะนำด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้ป่วยและบุคคลทั่วไป สำหรับการจัดการเรียนการสอนในวิชาการพยาบาลพื้นฐานนั้นแบ่งออกเป็นภาคทฤษฎี ภาคทดลองปฏิบัติ และภาคปฏิบัติ

ดังนั้นวิชาการพยาบาลพื้นฐานจึงนับว่าเป็นวิชาหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาระดับปริญญาตรี เพราะเป็นการวางรากฐานให้แก่ผู้เรียนที่จะเรียนรู้ในวิชาชีพทางการพยาบาลสาขาอื่น ๆ ต่อไป การเรียนรู้ของผู้เรียนจะนำไปสู่ความสำเร็จในการที่จะสามารถให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยได้ ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ทฤษฎีก่อน เพราะความรู้ทางทฤษฎีจะช่วยให้การปฏิบัติงานของนักศึกษาได้ดียิ่งขึ้น ดังผลการวิจัยของ ฟาริดา อิบราฮิม (2513 : ก) ได้ศึกษาในด้านความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนภาคทฤษฎีที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติปฏิบัติงาน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.34) มีความเห็นว่า ความรู้ทางทฤษฎีช่วยให้การปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกปฏิบัติปฏิบัติงาน นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 49.33) มีความเห็นว่า การฝึกปฏิบัติปฏิบัติงานช่วยเสริมความรู้ในภาคทฤษฎี นอกจากนั้นผลการวิจัยของ โอลสัน (Olson 1983 : 18-20) ยังสนับสนุนความสำคัญของการเรียนในภาคทฤษฎี โดยศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ช่วยให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานคลินิกของนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี พบว่า นักศึกษาพยาบาลปี 3 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86) ยอมรับว่าเนื้อหาวิชาในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์

กับประสมการณ์การปฏิบัติงานในคลินิก และนักศึกษาพยาบาลปีสุดท้ายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83) มีความคิดเห็น เช่นเดียวกัน แสดงว่าการเรียนภาคทฤษฎีมีความสำคัญ และสัมพันธ์กันอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนในภาคทดลองปฏิบัติและภาคปฏิบัติ ซึ่งบราวน์ (Brown 1981 : 4-15) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของนักศึกษาและคณาจารย์ที่มีต่อคุณลักษณะของอาจารย์ทางคลินิก ที่มีประสิทธิภาพ พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.80) มีความคิดเห็นว่าการเชื่อมโยง ทฤษฎีเข้าสู่งานปฏิบัติการพยาบาล เป็นหัวข้อที่สำคัญที่สุด

จากการวิจัยของผู้วิจัยหลายท่านแสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนภาคทฤษฎีนั้นมีความสำคัญต่อการเรียนวิชาชีพพยาบาล เช่นกัน และยังจะส่งเสริมการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติอีกด้วย ดังนั้นการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐานภาคทฤษฎีจึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งส่วนหนึ่ง เนื่องจาก การเรียนการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐานนอกจากจะมีการเรียนการสอนทางภาคทฤษฎีแล้ว ยังต้องนำความรู้จากการเรียนภาคทฤษฎีไปสัมพันธ์กับการเรียนการสอนในภาคทดลองปฏิบัติและภาคปฏิบัติ อย่างไรก็ตามการศึกษาจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของอาจารย์พยาบาลในการโน้มน้าวให้นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามการปฏิบัติของอาจารย์หรือพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ ซึ่ง รัทธ อี. รัต (Rath 1967 : 9) กล่าวว่า "ครูที่ดีจะเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ชัดเจน ให้ข้อเท็จจริงสามารถแสดงให้เห็นจริงได้และเป็นที่ยอมรับว่า ความผิดพลาดหรือล้มเหลวในการสอนส่วนใหญ่เกิดจากวิธีการสอนของครู" นอกจากนี้ บลูม (Bloom 1960 : 167-168) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของมนุษย์ และทางด้านการศึกษา พบว่า พฤติกรรมทางด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ลักษณะนิสัยทางจิตนิสัยของนักเรียนมีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 65 และคุณภาพการสอนของครูมีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 25 และเหลืออีกร้อยละ 10 เป็นตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลน้อยมากต่อสัมฤทธิ์ผลของการเรียนในโรงเรียน

ด้วยเหตุนี้การเรียนการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐานจะสำเร็จผลตามจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนปรารถนาและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับผู้สอนได้สำรวจผลการเรียนการสอนด้วยการประเมินอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการสังเกต และการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ เป็นวิธีการหนึ่งในการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อปรับปรุงกระบวนการสอนของอาจารย์ ปรับปรุงหลักสูตรและแผนการสอน ดังนั้นการสังเกตพฤติกรรมการ

สอนของอาจารย์นั้นจะช่วยให้ทราบถึงลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มลักษณะของผลผลิตคือ นักศึกษาเป็นอย่างไรอีกด้วย นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิชาชีพพยาบาล เป็นอย่างยิ่งที่จะได้ปรับปรุงพยาบาลให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ และเหมาะสมต่อความต้องการของสังคม

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลวิชาการพยาบาลพื้นฐานภาคทฤษฎี
2. ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลวิชาการพยาบาลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐานภาคทฤษฎี

ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการวิจัย เฉพาะพฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลที่สอนวิชาการพยาบาลพื้นฐานภาคทฤษฎีในวิทยาลัยพยาบาลระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่าปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น
2. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมของอาจารย์พยาบาลในการสอน เท่านั้น ไม่รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา
3. เป็นการสังเกตพฤติกรรมของอาจารย์พยาบาลที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนในคาบ เวลาเรียน เท่านั้น

ข้อดกลงเบื้องต้น

1. การเข้าไปสังเกตพฤติกรรมการสอนนั้นไม่กระทบกระเทือนการเรียนการสอน การเรียนการสอนนั้นยังคงดำเนินไปตามปกติ

2. อาจารย์พยาบาลที่ผู้วิจัยศึกษา ถือเป็นตัวแทนของอาจารย์พยาบาลที่สอนวิชาการพยาบาลพื้นฐาน

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

การสังเกต หมายถึง การที่ผู้สังเกต เข้าไปอยู่ในสถานที่ที่อยู่ในชั่วโมงที่มีการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐาน ภาคทฤษฎี โดยบันทึกพฤติกรรมการสอนทุกช่วง 5 นาทีลงในแบบสังเกตพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

พฤติกรรมการสอน หมายถึง การแสดงออก หรือการปฏิบัติของอาจารย์พยาบาลที่เกิดขึ้นในชั่วโมงการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐาน รวมทั้งพฤติกรรมที่เป็นภาษาพูดและกิริยาท่าทาง

วิชาการพยาบาลพื้นฐาน หมายถึง วิชาที่ศึกษาถึงหลักการพยาบาล ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพยาบาลสาขาต่าง ๆ โดยนำหลักวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ มาประยุกต์ในกระบวนการและวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนเสริมสร้างให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ เป็นวิชาบังคับวิชาหนึ่งในหมวดวิชาชีพซึ่งมีหน่วยกิต 6-7 หน่วยกิต

วิทยาลัยพยาบาล หมายถึง สถาบันการศึกษาพยาบาลที่ผลิตบัณฑิตทางการพยาบาลระดับพยาบาลวิชาชีพ ในเขตกรุงเทพมหานคร

อาจารย์พยาบาล หมายถึง บุคคลที่สอนวิชาการพยาบาลพื้นฐานภาคทฤษฎีในวิทยาลัยพยาบาล

การสอนภาคทฤษฎี หมายถึง วิธีการสอนที่มุ่งให้ความรู้ในด้าน เนื้อหาความรู้ ความเข้าใจในหลักและวิธีปฏิบัติควบคู่ไปกับการปลูกฝังทัศนคติ เพื่อเป็นการเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถ มีความรอบรู้ และมีความพร้อมพอสมควรที่จะไปฝึกหัดให้การพยาบาลกับผู้ป่วยได้ ซึ่งในที่นี้ศึกษาเฉพาะวิธีการสอนแบบบรรยายที่เน้นด้านพุทธิพิสัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอนของอาจารย์
พยาบาลที่สอนวิชาการพยาบาลพื้นฐาน
2. เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาล
ในสาขาวิชาอื่น ๆ
3. เป็นแนวทางในการทำเครื่องมือ วิธีการ การสังเกตพฤติกรรมให้แก่สถาบัน
อุดมศึกษาอื่น ๆ และอาจใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินการสอน